

Justitiedepartementet**Remiss av SOU 2021:36 Godemän och förvaltare - en översyn**

- Ju2021/01883

Region Gotland som getts tillfälle att lämna synpunkter på *SOU 2021:36 Godemän och förvaltare – en översyn* får anföra följande

Inledning

Inledningsvis gör Region Gotland bedömningen att det är en välkommen och efterlängtd utredning med flertalet väl genomarbetade och bra förslag. Utredningen är omfattande och har lämnat ett stort antal förslag, där Region Gotland ställer sig positiv till merparten av förslagen.

Ett stort antal förslag i utredningen är dock helt avhängiga att en central aktör utses där en ny statlig myndighet med ett övergripande ansvar på området inrättas. Region Gotland ser därför i dagsläget vissa svårigheter med att fullt ut tillstyrka dessa, i grunden positiva förslag, då det ännu är osäkert huruvida en sådan central aktör kommer att inrättas och på vilket sätt den i sådana fall kommer att utformas. Med detta sagt får Region Gotland avge följande synpunkter på utredningens förslag.

6.4.1 Ökad översyn för huvudmannen, 6.4.2 Huvudmannen ska informeras om överförmyndarens granskning

Förslaget avstyrks.

Region Gotland ser positivt på utredningens ambition att öka huvudmännens insyn i ställföreträdarens uppdrag och löpande arbete, men bedömer att utredningens förslag riskerar att försvåra rekrytering av ställföreträdare, något som redan idag är ansträngt. Region Gotland ser att det är av största vikt att fokusera på att behålla, rekrytera och utbilda ställföreträdare, vilket befaras bli svårare om kravet på ställföreträdare ökar.

Region Gotland kan konstatera att det sedan länge har skett en utveckling med ett växande antal äldre personer och fler psykiskt sjuka ute i samhället, vilket har inneburit en ökning av antalet huvudmän med behov av mer långtgående stöd. Generellt har detta inneburit att ställföreträdarna har fått ett större ansvar och att överförmyndarna i dagsläget har tillsyn över både fler och mer komplicerade ärenden än förut. Det ligger även i farans riktning att förslagen kommer att öka arbetsbördan för tjänstemännen ytterligare både administrativt och inom tillsynsområdet, vilket

riskerar att förlänga handläggningstider och i allmänhet urholka de positiva stödinsatser för ställföreträdare som i övrigt föreslås i utredningen. Redan med befintlig lagstiftning finns goda möjligheter för den enskilde huvudmannen och för överförmyndare att bilda sig en uppfattning om hur ställföreträdarskapet fortlöper, genom den årliga redogörelse som lämnas in och via de relativt täta kontakter som tjänstemännen har med flertalet av ställföreträdarna.

11.4.1 Begreppen ekonomiska och personliga angelägenheter ska avgränsa ställföreträdarens uppdrag

Förslaget tillstyrks.

Region Gotland ser positivt på förslaget att avgränsa uppdraget för gode män och förvaltare till att omfatta ekonomiska och personliga angelägenheter. Region Gotland ser positivt på att modernisera språkbruket och göra det mer kompatibelt med närliggande lagstiftning. Dock ser regionen med förvåning på att just begreppet *god man* inte har varit föremål för granskning under utredningen. Begreppet är visserligen väl etablerat, men Region Gotland anser att det i dagens moderna samhälle borde finnas ett bättre och mer könsneutralt begrepp.

16.5.1 Tydligare krav på ställföreträdarens redovisning

Förslaget avstyrks.

Region Gotland menar att det vore betungande att göra det obligatoriskt för ställföreträdare att lämna in en årsberättelse. Region Gotland anser det tillräckligt att utveckla den redan befintliga redogörelseblanketten för att fylla det eventuella behov av ytterligare information som kan finnas.

Det råder dock delade meningar huruvida dagens redogörelseblankett borde vara föremål för vitesföreläggande. Region Gotland vill understryka att redogörelseblanketten måste vara lättförståelig och att frågorna bör begränsas till det som bedöms som vital information.

Om redogörelsen blir för omfattande är risken överhängande att det blir ännu svårare att rekrytera och behålla ställföreträdare, som redan i dag känner att arbetsuppgifterna är krävande och betungande.

Region Gotland kan också konstatera att handläggningstiderna kommer att öka drastiskt som en effekt av ytterligare pålagor på ställföreträdarna.

Slutligen kan konstateras att det snarare är en resursbrist och bristfällig möjlighet att inhämta uppgifter på ett smidigt sätt från allsköns aktörer som hindrar en mer långtgående tillsyn än vad som sker idag.

17.5.2 En tidsgräns för granskning ska införas

Förslaget avstyrks.

Region Gotland bedömer att dagens lagstiftning är fullt tillräcklig och ger huvudmannen goda möjligheter att tillvarata sina rättigheter på ett tryggt och rimligt sätt.

Förvaltningslagens bestämmelser stadgar redan idag att överförmyndarnämnden ska underrätta huvudmannen om väsentliga förseningar i ärendet och ger också huvudmannen rätt att själv eller med hjälp av sin ställföreträdare skriftligen begära att myndigheten fattar beslut i ärendet.

20.7.1 Överförmyndarnämnden ska bli den obligatoriska organisationsformen

Förslaget avstyrks.

Region Gotland anser att det rimligen bör falla inom den kommunala kompetensen att avgöra huruvida verksamheten ska organiseras genom en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd. Det är, som utredningen lyfter fram, av central betydelse att överförmyndaren är organiserad på ett sätt som ger förutsättningar för hög rättssäkerhet och kvalitet i verksamheten. Denna bedömning ska, med fördel, göras av den egna kommunen, som känner sin egen kommun bäst.

Region Gotland har på grund av sitt ö-läge och ringa storlek behov av att anpassa sin verksamhet efter den kompetens som finns tillgänglig och skapa den bästa lösningen utifrån de förutsättningar som finns i regionen. Eftersom kompetens och kvalitet hos nämnd och kansli kan skifta över tid och förändringarna kan vara svåra att förutse är det av största vikt att den kommunala självstyrelsen inte inskränks i denna fråga framförallt ur rättssäkerhetssynpunkt. Vi vill även betona att vi har begränsade möjligheter till samverkan med andra kommuner i dagsläget och anser även därför att frågan om nämnd som obligatorisk organisationsform borde beslutas lokalt.

22.7.1 Överförmyndaren ska besluta i ärenden om godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken

Förslaget tillstyrks.

Region Gotland är positiv till att överförmyndaren får en ökad beslutanderätt. I dagsläget är merparten av godmanskapen inte tvistiga och det tyngsta utredningsansvaret ligger redan på överförmyndarnämnden att utföra.

Region Gotland vill dock påpeka att den eventuella vinst av en smidigare handläggning riskerar att helt utebli för det fall det inte sker en resursöverföring från stat till kommun, då överförmyndarnämndens handläggning och administration genom förslaget kommer att öka avsevärt i omfattning. Det är också av central vikt att det sker en adekvat kompetensöverföring från tingsrätterna till överförmyndarverksamheterna, för att värna rättssäkerheten på ett fullgott sätt.

25.7.1 Ett nationellt ställföreträdarregister ska inrättas, 26.5.1 E-legitimation och anpassade digitala tjänster för huvudmän

Förslagen tillstyrks.

Region Gotland välkomnar förslaget att upprätta ett nationellt ställföreträdarregister. Det är av yttersta vikt att skapa de rätta förutsättningarna för att kunna digitalisera överförmyndarverksamheterna och rusta dessa för dagens moderna och allt mer digitala samhälle. Region Gotland menar att ett nationellt ställföreträdarregister är absolut nödvändigt för att uppnå detta.

Region Gotland vill dock framhålla betydelsen av att en centralt ansvarig aktör är personuppgiftsansvarig för registret.

Region Gotland välkomnar också utredningens positiva inställning till de förslag som lämnats i betänkandet SOU 2019:14, innebärande att en säker statlig e-legitimation, tillgänglig för alla, ska tas fram. Region Gotland ser att fördelarna med en säker statlig e-legitimation långsiktigt kommer att underlätta för de huvudmän som idag känner av det digitala utanförskapet.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis vill Region Gotland påpeka att även om regionen uppskattar och ser positivt på den utredning som gjorts hade Region Gotland önskat en än mer omfattande utredning, som sett över hela lagstiftningen kring överförmyndarfrågorna. Den nu genomförda utredningen ger förslag som mer lappar och lagar, men som inte på ett grundligt och adekvat sätt tagit itu med den obsoleta och omoderna lagstiftning som fortfarande gäller.

Region Gotland vill också trycka lite extra på det merarbete som regionen ser att lagförslagen kommer innebära för överförmyndarnämnderna, och att det därför är av största vikt att finansiering och kompetensöverföring säkras, för att överförmyndarnämnderna ska ha en chans att hänga med i utvecklingen och ta på sig ett större ansvar med bibehållen rättssäkerhet. Enligt SKR´s beräkningar bör de faktiska kostnaderna för kommunerna landa på ungefär 393 miljoner kronor årligen om samtliga av utredningens förslag genomförs. Detta är kostnader som kommunerna behöver bli garanterade kompensation för.

Avslutningsvis ser Region Gotland att det finns en del lagtekniska otydligheter som behöver ses över och förtydligas i propositionen, t.ex. gällande förslaget att det av lag uttryckligen ska framgå att godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken (FB) ska upphöra om huvudmannen inte längre samtycker och samtycke är en förutsättning för anordnande (11 kap. 19 § FB). Här ställer sig regionen frågande till hur lagförslaget ska tolkas, är det ställföreträderskapet som sådant, alltså formen, som ska upphöra i detta fall, eller kan man tolka det som att det även gäller situationer när huvudmannen inte längre samtycker till just den specifika ställföreträdaren? Det finns flertalet exempel på liknande otydligheter genomgående i hela utredningen och dess lagförslag, där Region Gotland ser att det är av stor vikt att i proposition och lagkommentarer på ett adekvat och tydligt sätt förtydliga hur överförmyndarnämnderna ska tolka respektive lagparagraf.

Regionstyrelsen

Eva Nypelius
Ordförande Regionstyrelsen

Peter Lindvall
Regiondirektör